

Пашинська Агнесса Валеріївна,
*кандидат філософських наук,
викладач кафедри філософської антропології,
філософії культури та культурології
Навчально-наукового інституту філософії та освітньої політики
Українського державного університету імені Михайла Драгоманова
orcid.org/0000-0001-5181-3704
agnessa.pashynska@gmail.com*

КУЛЬТУРНА ДИПЛОМАТІЯ УКРАЇНИ У ВЗАЄМОДІЇ З ТЮРКСЬКИМИ ДЕРЖАВАМИ

У статті досліджено розвиток культурної дипломатії України у відносинах з тюркськими державами в сучасному геополітичному контексті. Розглянуто історичні передумови й актуальні аспекти співпраці України з країнами тюркського світу, зокрема в культурній, економічній та політичній сферах. Автор аналізує історичну взаємодію України з тюркськими народами, яка охоплює тисячолітню історію культурного та військового контакту. Приділено увагу діяльності Організації тюркських держав як платформи для багатосторонньої співпраці, зокрема культурного обміну. Обґрунтовано стратегічну важливість розвитку культурної дипломатії з тюркськими державами для України як частини глобального процесу зміцнення міжнародної безпеки та культурної єдності. Описано сучасний вплив культурної дипломатії на відносини між країнами, що входять до Організації тюркських держав, та перспективи інтеграції української культури в цей простір. У висновках автор наголошує на ролі культурної дипломатії у підтриманні міжнародного іміджу України, поглибленні співпраці з державами Центральної Азії, Азербайджаном та Туреччиною, а також на важливості спільних культурних проєктів, що сприяють економічному, освітньому та політичному діалогу. Розглянуто питання надання Україні статусу спостерігача в Організації тюркських держав і перспективи інтеграції до культурного простору, який забезпечує взаємодію, обмін досвідом та миротворчий потенціал.

Ключові слова: культурна дипломатія, тюркські держави, Україна, Організація тюркських держав, міжнародні відносини, геополітика, пантюркізм, Крим, культура.

Pashynska Ahnessa,
*Candidate of Philosophical Sciences,
Teacher at the Department of Philosophical Anthropology,
Philosophy of Culture and Cultural Studies
Educational and Scientific Institute of Philosophy and Educational Policy
Dragomanov Ukrainian State University
orcid.org/0000-0001-5181-3704
agnessa.pashynska@gmail.com*

UKRAINE'S CULTURAL DIPLOMACY IN INTERACTION WITH TURKIC STATES

The article examines the development of Ukraine's cultural diplomacy in relations with Turkic states within the contemporary geopolitical context. It explores the historical prerequisites and current aspects of Ukraine's cooperation with Turkic countries, particularly in cultural, economic, and political spheres. The author analyzes Ukraine's historical interactions with Turkic peoples, encompassing a millennia-long history of cultural and military contact. Emphasis is placed on the activities of the Organization of Turkic States as a platform for multilateral cooperation, including cultural exchange. The strategic importance of developing cultural diplomacy with Turkic states for Ukraine is substantiated as part of a global process of strengthening international security and cultural unity. The article describes the current influence of cultural diplomacy on relations among the countries within the Organization of Turkic States and the prospects of integrating Ukrainian culture into this space. In conclusion,

the author highlights the role of cultural diplomacy in maintaining Ukraine's international image, deepening cooperation with the states of Central Asia, Azerbaijan, and Turkey, and the significance of joint cultural projects that foster economic, educational, and political dialogue. The issue of granting Ukraine observer status in the Organization of Turkic States is addressed, alongside the prospects for integration into a cultural space that facilitates interaction, experience sharing, and peacemaking potential.

Key words: cultural diplomacy, Turkic states, Ukraine, Organization of Turkic States, international relations, geopolitics, Pan-Turkism, Crimea, culture.

Для України, особливо в сучасних умовах, надзвичайно важливо підтримувати, зміцнювати та розширювати партнерські відносини з сусідніми країнами, щоб досягти кращого взаєморозуміння та співпраці у сферах національної безпеки, економічного розвитку та культурно-наукової діяльності. У зв'язку зі зростанням геополітичного впливу країн, що входять до Організації тюркських держав, відновлення та налагодження нових зв'язків, зокрема в культурній сфері, стає перспективним і виправданим напрямом.

Ідея об'єднання тюркських держав, відома як «Великий Туран», зародилася на початку 90-х років XX століття в Центральній Азії, Азербайджані та Туреччині на основі спільної історії, релігії та культури цих народів. У сучасному контексті зв'язки з країнами цієї організації мають стратегічне значення для України, яка продовжує боротьбу за свою незалежність. Олександр Мережко зазначає: «Об'єдналим фактором для центральноазійських країн та України є, зокрема, те, що їхні народи за своєю суттю не імперські... ці держави зацікавлені в перемозі України, оскільки це посилить і їхню незалежність перед лицем російського імперіалізму» (Мережко, 2023).

Питання взаємовідносин України з тюркськими державами, як у межах об'єднання, так і з кожною окремо, досліджувалося українськими науковцями, які приділяли особливу увагу економічним та культурним аспектам співробітництва. Зокрема, цією тематикою займалися Петро Кралюк з колегами з Острозької академії («Українська тюркологія у XX – на початку XXI ст.: розвиток і основні здобутки»), Микола Васьків («Дослідження українсько-тюркських зв'язків як інструмент культурної дипломатії»), «Азербайджанська література в українських книжкових виданнях»), Олександр Дуднік («Азербайджансько-турецькі взаємовідносини у контексті тюркської єдності та геополітичної ситуації на Південному Кавказі») та Ігор Семиволос («Еволюція доктрини

пантюркізму та її політичне значення для геостратегії Туреччини»). Політики також неодноразово порушували питання про необхідність розвитку співпраці з тюркськими країнами. Так, Андрій Єрмак у статті для турецької газети "Daily Sabah" закликав країни Центральної Азії долучитися до реформування системи міжнародних відносин, що включає відмову від російського впливу та підтримку Києва в його прагненні до миру (Єрмак, 2023). Проведений аналіз наукових праць, дослідження публікацій та громадських обговорень свідчить про важливість цієї теми, яка потребує глибшого вивчення та докладного розгляду.

Основною метою цього дослідження є аналіз розвитку культурної взаємодії України з тюркськими державами, вивчення сучасних союзів та міжнародних організацій тюркських народів, а також можливостей співпраці з ними, особливо у сфері розвитку та збереження культурної спадщини. Дослідження також передбачає визначення потенціалу популяризації української культури в тюркських країнах.

Україні важливо усвідомити й посісти своє місце в сучасному геополітичному просторі, зокрема через активне використання інструментів культурної дипломатії. Актуальність дослідження зростає, беручи до уваги зацікавленість тюркських народів у створенні союзу з потужною, багатогранною культурою. Україна може стати вагомим партнером для народів, з якими тісно взаємодіяла протягом століть, має спільну історію та тюркські народності у своєму складі.

Взаємовідносини з тюркськими народами значною мірою вплинули на українську культуру. Петро Кралюк зазначає: «Українцям та їх предкам доводилося постійно стикатися зі степовими народами – тюрками. По суті, це була зустріч різних цивілізацій, яка супроводжувалася не тільки постійними військовими конфліктами, а й культурними запозиченнями» (Кралюк, 2018). Більше тисячі років наші народи тісно взаємодіяли через військові конфлікти та тимчасові союзи, шлюбні угоди,

запозичували один в одного здобутки у військовій, економічній та культурній сферах. Про це свідчить і тюркська топоніміка на території України: назви тюркського походження збереглися до нашого часу – Кагарлик, Інгул, Аджамка, Ташлик, Кілія, їх налічують близько двох тисяч (Лучик, 2015).

Сучасні взаємовідносини з тюркськими державами потребують розвитку на політичному, економічному та культурному рівнях. Підвищується геополітичний вплив Туреччини як регіонального лідера, тому поглиблення зв'язків між нашими країнами, інтеграція в усіх сферах є важливим завданням для дипломатів, політиків, культурних діячів. За визначенням Миколи Васьківа: «Важливим чинником інформаційної діяльності, належного впливу на міжнародних партнерів і супротивників є культурна співпраця» (Васьків, 2018).

Історично «Туран» – це давня назва території Середньої Азії, яка була населена іраномовними народами. «Концепція про Туранський період в історії стародавнього світу належить великим європейським історикам, археологам, антропологам та лінгвістам XVIII–XIX століть, які присвятили свої численні роботи вивченню стародавнього Сходу та ранньої історії та культури стародавнього світу», – стверджує Алескер Сіябли (Сіябли, 2022).

Ідея створення союзу, або відродження Турану, не нова. На початку XX століття виникла та набула поширення ідея об'єднання тюркських народів – пантюркізм. Її ідейним натхненником вважають кримськотатарського просвітника Ісмаїла Гаспринського (1851–1914). «Будучи правовірним мусульманином, Гаспринський висуває на перший план проблему створення реформованої спільноти народів, які сповідували іслам», – зазначає Гульнара Бекірова (Бекірова, 2015).

З 90-х років XX століття доктрина пантюркізму стає фактором, який істотно визначає геополітику. Сучасна ідея створення об'єднання тюркських держав почала реалізовуватися на підґрунті історичних фактів спільного розвитку, належності до однієї мовної групи, релігії, культури. Крім культурних складників, це і співпраця у сфері економіки, військова та політична підтримка.

Після розпаду СРСР незалежність здобули тюркомовні держави: Азербайджан, Казахстан,

Киргизстан, Туркменістан, Узбекистан, що стало поштовхом для відродження в Туреччині та цих країнах ідеї створення «Великого Турану». Так, турецький президент Тургут Озал (1927–1993) у 1991 році став активно налагоджувати стосунки з цими країнами та прагнув лідерства для Туреччини.

Україна також у 1992 році встановила дипломатичні відносини з пострадянськими республіками з метою довгострокового взаємовигідного співробітництва.

У жовтні 1992 року пройшов перший саміт тюркомовних держав, на якому обговорили питання налагодження політичної та економічної єдності Туреччини та незалежних тюркомовних держав.

У 2009 році в азербайджанському місті Нахічевань було підписано угоду про створення міжнародної політичної організації – Тюркської ради, президентами Азербайджану, Казахстану, Киргизстану та Туреччини. А у 2018 році до неї приєднався Узбекистан. У Києві у 2014 році відкрито регіональне представництво Тюркської ради, також Україна у 2020 році оголосила про намір отримати статус спостерігача поруч з Угорщиною та Туркменістаном (Джапарова, 2020).

У 2021 році президент Туреччини Реджеп Таїп Ердоган оголосив про перейменування Тюркської ради в Організацію тюркських держав, мета якої – зміцнення миру та стабільності, розвиток співробітництва та потенціалу для спільного розвитку країн-членів. У листопаді 2022 року в Самарканді відбувся перший саміт, девіз якого – «Нова ера тюркської цивілізації: на шляху до спільного прогресу і процвітання». Основні питання саміту: підвищення рівня життя, розширення торгівельно-економічної співпраці, розвиток сучасної транспортної інфраструктури між країнами, взаємодія у галузі туризму, сільського господарства, енергетики, науки та освіти, забезпечення безпеки в регіоні, проведення фестивалів тюркської культури. «Нашим країнам дуже важливо визначити спільні підходи та скоординувати зусилля у вирішенні найактуальніших проблем. Ми зможемо подолати будь-які труднощі завдяки дружбі, співпраці та взаємній підтримці», – зазначив президент Узбекистану Шавкат Мірзієєв (Мірзієєв, 2022).

Діяльність організації базується на чотирьох основних засадах: спільних історії, мові,

ідентичності та культури, але не обмежується ними. Однією з головних цілей є пропаганда тюркської культури. Також важливою є співпраця з сусідніми державами з метою забезпечення миру та стабільності в регіоні. Еміне Джапарова так визначила роль України: «Ми країни-сусіди. Україна – спадкоємиця тюркської культури. Кримські татари – місток між Україною та Туреччиною» (Джапарова, 2020).

Під час виступу на саміті Кримської платформи 23 серпня 2023 року президент Туреччини Реджеп Таїп Ердоган наголосив, що Крим є частиною України. «Забезпечення безпеки та добробуту кримськотатарських турків, одного з корінних народів Криму, також є одним із пріоритетів нашої зовнішньої політики», – сказав Ердоган (Ердоган, 2023).

Культурно-мистецький проєкт "Шлях/Yol", започаткований в Україні, має на меті відродити знання про кримськотатарську культуру, традиції, історію, мистецтво, освіту та релігію. Українці й татари, маючи спільну історію, спільного ворога, спільні риси, такі як працьовитість та прагнення до свободи, мало інтегровані в культуру один одного. Айдер Рустемов говорить про те, що будь-яка війна, окупація починається з культурної окупації. А Алім Алієв стверджує: «Культура є однією з основ будь-яких взаємовідносин між людьми, середовищами чи країнами. І проєкт про культуру Криму дає глибшу відповідь про те, хто такі кримські татари, чим півострів є для країни, яке майбутнє бачать кримські татари й українці разом» (Алієв, 2021). Наші народи зблизилися, і самоідентифікація кримських татар тісно пов'язана з Україною.

Тож бажання України, яка має у своєму складі тюркські народи, стати спостерігачем в Організації тюркських держав та активніше розвивати співробітництво з ними, є закономірним.

Ігор Семиволос наголошує, що «Тюркська політика не є безпідставною. Дійсно, країни мають подібну культуру, лінгвістичні подібності та спільні риси розвитку, а Туреччина вдало підкріплює ідеї єдності та історичних зв'язків» (Семиволос, 2023).

Розширюються можливості тюркомовної освіти. На міждержавному рівні було відкрито Киргизько-Турецький університет Манас, Міжнародний Турецько-Тюркський державний

університет, Міжнародний Турецько-Казахський університет імені Ходжи Ахмеда Ясаві, у Баку – Фонд досліджень Турецького світу.

Щодо спільного розвитку культури тюркських країн, засновано: у 1992 році – Об'єднана адміністрація тюркських мистецтв і мов, у 1993 році, в результаті угоди міністрів культури країн Організації тюркських держав, була заснована Міжнародна організація тюркської культури TÜRKSOY, яку називають ЮНЕСКО тюркського світу. Її метою проголошено збереження, розвиток та передачу майбутнім поколінням спільних матеріальних та культурних цінностей. «Уряди і народи завжди зацікавлені в популяризації своїх культурних здобутків на світовому рівні. Вагомість культурної взаємодії полягає ще й у тому, що вона майже завжди об'єднує спільноти, навіть якщо вони ворогують політично, економічно, збройно», – наголошує Микола Васьків (Васьків, 2018).

У нинішніх умовах для України важливі партнерство та підтримка міжнародної спільноти та окремих країн. Так, на круглому столі 20 серпня 2024 року Олексій Фещенко наголосив, що «Україні потрібно сформувати медійну стратегію в країнах Центральної Азії, активізувати роботу посольств шляхом розширення інформаційних відділів, а також збільшити кількість проєктів у сфері культурної дипломатії» (Фещенко, 2024). Стосовно ЗМІ варто зауважити, що в центральноазійських країнах відкрито висвітлюють нинішні події в Україні тільки незалежні, невідконтрольні владі медіа. У питанні війни лідери цих країн декларують нейтралітет. Казахстан, Туркменістан і Узбекистан відправляли в Україну гуманітарну допомогу. 24 травня 2024 року президент України Володимир Зеленський дав інтерв'ю журналістам із країн Центральної Азії. «Для мене дуже важливо, щоб у ваших країнах люди бачили реальні наслідки війни, те, що приносить “руський мир” і що він однозначно намагатиметься принести на територію ваших країн», – сказав Володимир Зеленський (Зеленський, 2024). Громадянський журналіст із Киргизстану, співзасновник проєкту Shaman TV Аділь Турдукулов на зустрічі висловив думку: «Ви насправді захищаєте нас. Тому що в планах Москви домінування насамперед не в Європі, а в пострадянських країнах. І вони цього не приховують» (Турдукулов, 2024).

Україна має період спільної історії з країнами Середньої Азії та Азербайджаном, який характеризується міцними зв'язками, спільними проектами, науково-культурним обміном. Щодо цього Микола Васьків висловлює думку: «Особливо прикро, що рвуться зв'язки з пострадянськими тюркськими державами, які колись були дуже різноманітні й потужні» (Васьків, 2015). У сфері літератури – переклади відомих авторів українською, мистецтва – національні фестивалі, виставки, музичні конкурси. Переклади українською всесвітньо відомих класиків: туркменського Магтимули Пираги (Махтумкулі Фрагі), узбецького Алішера Навої, азербайджанського Нізамі Гянджеві, також переклади українських класиків Тараса Шевченка, Лесі Українки, Григорія Сковороди, Івана Франка тюркськими мовами. «Прикро, але з історично неминучим і виправданим розпадом радянської імперії були суттєво порушені культурні зв'язки між державами, які постали на її руїнах», – зазначає Микола Васьків (Васьків, 2015).

Національна культура кожної країни є частиною культури світової, якій властиві процеси інтеграції, взаємне культурне збагачення. Розглядаючи питання культурної взаємодії наших народів, слід звернути увагу на українську діаспору. «У Середній Азії – Узбекистані, Киргизстані, Таджикистані і Туркменістані – налічувалося 338,5 тис. українців та осіб українського походження, тобто всіх тих, хто під час перепису 1989 р. назвав себе чи своїх дітей українцями» (Україна – це ми!, 2023). Українці за кордоном об'єднуються, створюють спілки, щоб мати можливість спілкування та збереження своєї ідентичності. Наприклад, в Узбекистані діє шість культурних українських центрів, головними напрямками їх роботи є здійснення культурно-просвітницької діяльності, збереження і розвиток української культури, мови, традиційних ремесел, обрядів. Існувала практика навчання студентів інших республік в Україні, що сприяло поглибленню культурних зв'язків, залученню до вивчення української культури та наданню можливості для українців ознайомитися з культурними надбаннями інших народів.

Турецько-українські взаємовідносини мають дещо інший характер. Хоча країна територіально та історично близька, тісної взаємної

інтеграції у сфері культури не відбувалося. Тож, зважаючи на давню історію взаємин, згадаємо, що перша угода підписана в 1649 році між Козацькою Україною та Османською імперією, спільних культурних надбань не багато. Отже, поглиблення взаємодії у сфері культури, науки та освіти необхідне. У 1996 році було підписано угоду між нашими країнами про співробітництво в галузі культури. Україна проводить в Туреччині заходи для популяризації української культури: концерти, виставки, наукові лекції. Українські мистецькі колективи, виконавці беруть участь в міжнародних конкурсах, що проводяться в Туреччині. Українка з гагаузьким корінням Наталія Папазоглу виграла міжнародний музичний конкурс серед представників тюркських національностей Turkvision-2020. В Анкарі створена Українська спілка, метою якої є «збереження та плекання української мови та культури, національної ідентичності, виховання патріотичної свідомості» – двомовний інформаційно-аналітичний ресурс www.ukr-ayna.com (Українська спілка в Анкарі, 2023). Цей ресурс надзвичайно важливий, нещодавно він поділився інформацією Посла України в Туреччині Василя Боднара про вихід нової книги «Ukrayna» (Україна) авторства Ісмаїла Айдингюна та Валерія Моркви (Айдингюн та Морква, 2023). «Змістовна академічна монографія турецькою мовою про історію України стане надійним джерелом для турецького суспільства» (Боднар, 2023). Останніми роками збільшилася кількість перекладів на турецьку мову творів Тараса Шевченка («Кобзар» та «Художник»), Лесі Українки («Лісова пісня»), Павла Загребельного («Роксолана»), є переклади віршів Ліни Костенко. В Стамбулі проходили дні українського кіно, з показами документальних стрічок, фільму Сергія Параджанова «Тіні забутих предків», історичної драми Ахтема Сеїтаблаєва «Чужа молитва» та інших. Знайомство з українським кінематографом дає можливість турецьким глядачам ближче пізнати українську культуру.

Микола Васьків зауважує, що існує «диспаритет у міжкультурних взаєминах, який склався історично: у тюркському світі значно менше перекладають, цікавляться Україною, її мистецтвом, ніж українські митці й науковці подають інформацію про буття і культуру, мистецтво тюркських етносів» (Васьків, 2019). Тому мета

культурної дипломатії, науково-освітніх програм – поглибити культурні та історичні зв'язки з тюркськими народами.

Сергій Коваленко наголошує: «Нам конче необхідно писати свою історію, де наші взаємини з тюркським світом мають посісти належне місце. Без цього нам буде не просто вести діалог з країнами тюркського світу, розуміти його й вибудовувати конструктивні платформи для співпраці з ним, надто тоді, коли ідеї пантюркізму набувають дедалі більшого поширення на євразійському просторі» (Коваленко, 2024).

Для України важливо, що ідея «тюркського світу» успішно конкурує в пострадянських державах з ідеєю «руського миру». Отримавши незалежність, вони почали пошук ідентифікації себе в сучасному світі. На тлі вторгнення Росії в Україну, жодна з цих країн не висловилася на підтримку Росії. У листопаді 2022 року створено з тюркомовних вихідців Середньої Азії та Кавказу добровольче військове формування в складі ЗС України – батальйон «Туран» (близько 350 осіб). Його очолив громадянин Киргизстану Алмаз Кудабек, а до складу входять бійці казахського, киргизького,

уйгурського походження, азербайджанці. Це приклад підтримки України дружніми народами, що свідчить про наявність спільних цінностей та прагнення до миру та незалежності (Західний Фронт, 2022).

Отже, на сучасному етапі головними напрямками взаємодії між Україною та країнами Центральної Азії, Азербайджаном та Туреччиною є культурний обмін; сприяння українській діаспорі в задоволенні їхніх культурологічних потреб; налагодження взаємодії у сфері науки через залучення іноземних студентів, відкриття в Україні нових факультетів та розвитку наявних з метою вивчення тюркської культури, розширення інформаційного простору. Адже культурна дипломатія сприяє економічно-політичній співпраці, а об'єднання можливостей та зусиль сусідніх країн робить їх сильнішими, багатшими економічно та духовно.

«Незважаючи на складний порядок денний, ми повинні зберігати співпрацю у різних секторах, продовжувати культурний, освітній діалог, співпрацю між журналістами, експертами», – слухна думка співзасновниці Українсько-Тюркського Центру Марини Гончарук (Гончарук, 2023).

Список використаних джерел:

- Алієв, А. (2021). *Шлях/Уол*. URL: <https://life.pravda.com.ua/culture/2021/10/3/246101/>
- Бекірова, Г. (2015). *Ісмаїл Гаспринський: ідеї пантюркізму*. URL: <https://ua.krymr.com/a/26913122.html>
- Васьків, М. С. (2015). Азербайджанська література в українських книжкових виданнях. *Східний світ*, (4), 66–75.
- Васьків, М. С. (2018). Дослідження українсько-тюркських зв'язків як інструмент культурної дипломатії. *Міжнародні відносини: теоретико-практичні аспекти*, (1), 7–15.
- Васьків, М. С. (2019). Не відкритий Україною простір: тюркський світ. URL: <http://dontsov-nic.com.ua/ne-vidkrytyy-ukrainoiu-prostir-tiurks-kyu-svit/>
- Гончарук, М. (2023). Як Україні і Азербайджану підвищити рівень економічного співробітництва. URL: <https://uacrisis.org/uk/yak-ukrayini-i-azerbajdzhanu-pidvyshhyty-riven-ekonomichnogo-spivrobitnytstva>
- Джапарова, Е. (2020). Україна прагне отримати статус спостерігача у Тюркській раді. URL: <https://www.ukrinform.ua/rubric-politics/3077474-ukraina-pragne-otrimati-status-sposterigacha-u-turkskij-radi-dzaparova.html>
- Ердоган, Р. Т. (2023). Повернення Криму Україні є вимогою міжнародного права. URL: <https://www.ukrinform.ua/rubric-tymchasovo-okupovani/3904484-povernenna-krimu-ukraini-e-vimogou-miznarodnogo-prava-erdogan.html>
- Коваленко, С. (2024). Пантюркізм і Україна: камо грядеши. URL: <https://i-ua.tv/programs/istorychni-portrety/83682-pantiurkizm-i-ukraina-kamo-hriadeshy>
- Кралюк, П. М. (2018). *Півтори тисячі років разом: Спільна історія українців і тюркських народів*. Харків: Видавництво «Прапор».
- Лучик, В. В. (2015). Тюркізми козацької доби в топонімії України. В *Uluslararası Türkiye-Ukrayna İlişkileri Sempozyumu Kazak Dönemi (1500-1800) Bildiriler*, 53–64.
- Мережко, О. (2023). Пошуки стратегії: Україна і регіони Центральної Азії. URL: https://lb.ua/world/2023/05/16/555369_poshukah_strategii_ukraini_regioni.html
- Мірзійоев, Ш. (2022). Самаркандський саміт Організації тюркських держав: ключові послання. URL: <https://nv.ua/ukr/world/geopolitics/v-uzbekistani-vidbuvsya-pershiy-samit-organizaciji-tyurkskih-derzhav-ostanni-novini-50283306.html>

Семиволос, І. М. (2023). Еволюція доктрини пантюркізму та її політичне значення для геостратегії Туреччини. *Політичне життя*, (4).

Сіябли, А. (2022). *Туран: Древній період світової історії*. Баку: Бакинське видавництво.

Турдукулов, А. (2024). Інтерв'ю з Володимиром Зеленським. URL: <https://detector.media/community/article/228263/2024-06-14-ya-skazav-zelenskomu-ukraina-zakhyshchaie-ne-lyshe-ievropu-a-y-krainy-tsentralnoi-azii-zhurnalists-iz-kyrgyzstanu-adil-turdukulov/>

Україна – це ми! (2023). Українська діаспора в Середній Азії. URL: <https://we.org.ua/demografiya/ukrayinska-diaspora-v-serenij-aziyi/>

Українська спілка в Анкарі. (2023). URL: <https://www.ukr-ayna.com/uk/ukrainska-spilka-v-ankari/>

Фещенко, О. (2024). Україна та Центральна Азія: чи є точки взаємодії. URL: <https://civildiplomat.com/ukraina-ta-centralna-aziya-chi-ye-tochki-vzayemodii>

Шевченко, Т. Г. (2023). Турецькі книжки про Україну. URL: <https://www.ukr-ayna.com/uk/turecki-knizhki-pro-ukrainu/>

Західний Фронт. (2022). Тюркський батальйон «Туран». URL: <https://zahidfront.com.ua/news/Tyurskij-bataljon-Turan-gotovij-voyuvati-z-Putinim-i-Kadrovim.html>

References:

Aliyev, A. (2021). Shlyakh/Yol. Retrieved from: <https://life.pravda.com.ua/culture/2021/10/3/246101/>

Bekirova, G. (2015). Ismail Gasprinsky: Ideas of Pan-Turkism. Retrieved from <https://ua.krymr.com/a/26913122.html>

Vaskiv, M. S. (2015). Azerbaidzhanska literatura v ukrainskykh knyzhkovykh vydanniakh [Azerbaijani Literature in Ukrainian Book Editions]. *Shhidnyi Svit*, (4), 66–75. [in Ukrainian]

Vaskiv, M. S. (2018). Doslidzhennia ukrainsko-tiurskikh zviazkiv yak instrument kulturnoi dyplomatii [Research of Ukrainian-Turkic Relations as a Tool of Cultural Diplomacy]. *Mizhnarodni Vidnosyny: Teoretyko-Praktychni Aspekty*, (1), 7–15. [in Ukrainian]

Vaskiv, M. S. (2019). Ne Vidkrytyy Ukrainoiu Prostir: Tiursk'kyi Svit [Unexplored by Ukraine: Turkic World]. Retrieved from: <http://dontsov-nic.com.ua/ne-vidkrytyy-ukrainoiu-prostir-tiursk-kyi-svit/> [in Ukrainian].

Honcharuk, M. (2023). Yak Ukraini i Azerbaidzhanu pidvyshchyty riven ekonomichnoho spivrobitnytstva [How Ukraine and Azerbaijan Can Increase the Level of Economic Cooperation]. Retrieved from: <https://uacrisis.org/uk/yak-ukrayini-i-azerbaidzhanu-pidvyshchyty-riven-ekonomichnogo-spivrobitnytstva> [in Ukrainian].

Dzaparova, E. (2020). Ukraina prahne otrymaty status sposterihacha u Tiurskii radi [Ukraine Seeks Observer Status in the Turkic Council]. Retrieved from: <https://www.ukrinform.ua/rubric-politics/3077474-ukraina-prahne-otrimati-status-sposterigaca-u-tiurskij-radi-dzaparova.html> [in Ukrainian].

Erdogan, R. T. (2023). Ukraina prahne otrymaty status sposterihacha u Tiurskii radi [The Return of Crimea to Ukraine is a Requirement of International Law]. Retrieved from: <https://www.ukrinform.ua/rubric-tymchasovo-okupovani/3904484-povernenna-krimu-ukraini-e-vimogou-miznarodnogo-prava-erdogan.html> [in Ukrainian].

Kovalenko, S. (2024). Pantyurkizm i Ukrayina: kamo hriadeshy [Pan-Turkism and Ukraine: Where Are We Headed?]. Retrieved from: <https://i-ua.tv/programs/istorychni-portrety/83682-pantiurkizm-i-ukraina-kamo-hriadeshy> [in Ukrainian].

Kraliuk, P. M. (2018). Pivtory Tysiachi Rokiv Razom: Spil'na Istorii Ukraintsiv i Tiursk'kykh Narodiv [One and a Half Thousand Years Together: The Shared History of Ukrainians and Turkic Peoples]. Kharkiv: Prapor. [in Ukrainian].

Luchyuk, V. V. (2015). Tiurkizmy Kozats'koi Doby v Toponimii Ukrainy [Turkisms of the Cossack Era in Ukrainian Toponymy]. In *Uluslararası Türkiye-Ukrayna İlişkileri Sempozyumu Kazak Donemi (1500-1800) Bildiriler*, 53–64. [in Ukrainian].

Merezhko, O. (2023). Posuky Stratehii: Ukraini i Rehiony Tsentral'noi Azii [Search for Strategy: Ukraine and the Regions of Central Asia]. Retrieved from: https://lb.ua/world/2023/05/16/555369_poshukah_strategii_ukraini_regioni.html [in Ukrainian].

Mirziyoyev, Sh. (2022). Samarkand Summit of the Organization of Turkic States: Key Messages. Retrieved from: <https://nv.ua/ukr/world/geopolitics/v-uzbekistani-vidbuvsya-pershiy-samit-organizacii-tyurkskih-derzhav-ostanninovini-50283306.html> [in Ukrainian].

Semivolos, I. M. (2023). Evoliutsiia doktryny pantyurkizmu ta yii politychne znachennia dlia heostrategii Turechchyny [Evolution of Pan-Turkism Doctrine and Its Political Significance for Turkey's Geostrategy]. *Politychne Zhyttia*, (4), 21–28. [in Ukrainian].

Siyabli, A. (2022). *Turan: Drevnii Period Mirovoi Istorii* [Turan: The Ancient Period of World History]. Baku: Baku Publishing House.

Turdukulov, A. (2024). Interview with Volodymyr Zelenskyi. Retrieved from: <https://detector.media/community/article/228263/2024-06-14-ya-skazav-zelenskomu-ukraina-zakhyschaie-ne-lyshe-ievropu-a-y-krainy-tsentralnoi-azii-zhurnalist-iz-kyrgyzstanu-adil-turdukulov/> [in Ukrainian].

Ukraine – Tse My! (2023). Ukrayinska Diaspora v Serednii Azii [Ukrainian Diaspora in Central Asia]. Retrieved from: <https://we.org.ua/demografiya/ukrayinska-diaspora-v-serenij-azii/> [in Ukrainian].

Ukrayinska Spilka v Ankari. (2023). [Ukrainian Association in Ankara]. Retrieved from: <https://www.ukr-ayna.com/uk/ukrainska-spilka-v-ankari/> [in Ukrainian].

Feschenko, O. (2024). Ukraina ta Tsentral'na Aziya: chy ye tochky vzayemodii [Ukraine and Central Asia: Are There Points of Interaction]. Retrieved from: <https://civildiplomat.com/ukraina-ta-centralna-aziya-chi-ye-tochki-vzayemodii> [in Ukrainian].

Shevchenko, T. H. (2023). Turets'ki Knyzhky pro Ukrainu [Turkish Books about Ukraine]. Retrieved from: <https://www.ukr-ayna.com/uk/turecki-knizhki-pro-ukrainu/> [in Ukrainian].

Zakhidnyi Front. (2022). Turkic Battalion "Turan." Retrieved from: <https://zahidfront.com.ua/news/Tyurkskij-bataljon-Turan-gotovij-voyuvati-z-Putinim-i-Kadirovim.html> [in Ukrainian].